

УДК: 373. 542

І.В. ГОЛУБЄВА

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЛІНГВІСТИЧНО ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ – ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ МОВ І КУЛЬТУР У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ

Резюме. У статті розглянуто проблему ідентифікації та педагогічного супроводу лінгвістично обдарованих учнів-представників різних культур у США. Автором схарактеризовано основні досягнення сучасних вітчизняних та американських науковців, які стосуються труднощів проведення цих процесів. Визначено низку рекомендацій, які мають виконати американські вчителі у процесі виявлення та наступного супроводу лінгвістично обдарованих представників різних національностей у програмах навчання обдарованих дітей США.

Ключові слова: лінгвістична обдарованість, ідентифікація, педагогічний супровід, представники мовного і культурного розмаїття, освіта обдарованих, труднощі ідентифікації.

Постановка проблеми. Останніх півстоліття у США в програмах навчання школярів все більше уваги спрямовано на вирішення проблеми ідентифікації та педагогічного супроводу навчання обдарованих і талановитих представників різних мов та культур. Цей процес тісно пов'язаний з тим, що донедавна програми навчання обдарованих були спрямовані, перш за все, на виявлення і супровід обдарованих представників, які розмовляють основною мовою (англійською) і є традиційно представниками білого населення.

Однак, коли сьогодні американці вибрали президента афроамериканської національності, зрозуміло, що питання виявлення обдарованих представників різних мов і культур набуло ще більшої актуальності. Останнім часом у багатьох країнах Європи, а також в Україні відбуваються позитивні зміни в освіті обдарованих учнів. В сучасному полікультурному і полілінгвальному суспільстві все більше лінгвістично обдарованих представників є багатомовними. Ось чому в Україні постало питання виявлення обдарованих представників не лише корінного населення українців, але й обдарованих російськомовних, польськомовних, угорськомовних та інших школярів, які будуть майбутньою елітою нашої країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В нашій країні успішно ведуться дослідження в галузі освіти обдарованих. В рамках роботи Інституту обдарованої дитини науковці займаються проблемами ідентифікації та супроводу обдарованих школярів в Україні, а також вивчають зарубіжний досвід роботи у цій сфері.

Проблемами лінгвістичної обдарованості займається Д. Ліференко [1], яка розглядає цей вид обдарованості як спеціальну обдарованість. У праці П. Тадеєва [2], присвяченій аналізу теорії і практики навчання обдарованих учнів у США за останнє століття, розглядаються різні види обдарованості учнів, в тому числі й лінгвістична. У розділі 5 монографії П. Тадеєва частково розглянуто особливості розвитку обдарованих представників національних меншин у США [2]. Зараз проблемою виявлення обдарованих представників різних національностей у цій країні особливо зацікавилися науковці Національної Асоціації обдарованих і талановитих дітей. А в 2007 році у США було захищено дисертацію Л. Брідлава (L. Breedlove), в якій основну увагу сфокусовано на аналіз проблеми ідентифікації лінгвістично обдарованих представників різних культур [3]. В роботі [6] американська дослідниця К. Харріс (C. Hurris) розглядає проблеми ідентифікації та педагогічного супроводу дітей іммігрантів США.

Мета дослідження – розглянути основні напрями ідентифікації лінгвістично обдарованих учнів-представників різних мов і культур у США та намітити завдання щодо її успішного проведення з ціллю подальшого педагогічного супроводу.

Виклад основного матеріалу. У 2011 році в США Національною Асоціацією обдарованих дітей (NAGC) було розроблено Положення щодо основних завдань виявлення та педагогічного супроводу обдарованих учнів, представників мовного та культурного розмаїття. Це Положення з'явилося у зв'язку з тим, що ці обдаровані школярі до недавнього часу не були достатньо задіяні в програмах для обдарованої молоді. З метою реалізації освітніх потреб цієї частини учнів мають бути створені ефективні програми ідентифікації та впроваджені у практику навчання. Для цих учнів виникла необхідність створення спеціальної моделі навчання. А, отже, для реалізації їхніх освітніх потреб необхідно було розробити багатовекторну (багатовимірну) парадигму, в якій буде запропоновано всебічне навчання та розвиток їх пізнавальних здібностей.

Американські науковці Я. Кастеллано (J. Castellano) і А. Фрейзер (A. Frazier) вважають, що удосконалення роботи з виявлення та педагогічного супроводу обдарованих представників національних меншин має відбуватися в чотирьох напрямках [4]. Перший напрямок роботи пов'язаний із удосконаленням самої процедури ідентифікації лінгвістично неоднорідної частини обдарованих учнів, тобто використання комбінації тестів формального, неформального і динамічного характеру, які проводитимуть вчителі, що мають досвід роботи з лінгвістично обдарованими представниками різних мов і культур, при цьому вони спілкуються з батьками своїх учнів і вміють використовувати батьківську інформацію; а також проводять зі школярами бесіди, інтерв'ю з метою оцінити їх здібності і виявити освітні та когнітивні потреби.

Другий напрямок зорієнтовано на раннє і поетапне залучення учнів до програми поглибленого навчання. Такі учні повинні пройти підготовку до інтеграції в нових програмах на основі ефективної підготовки в трьох аспектах: мультикультурної освіти, білінгвального навчання та освіти обдарованих. З цією метою потрібно створити високоякісні, передові програми для лінгвістично обдарованих учнів різних культур і мовного

розмаїття, а також реалізувати ефективні методи оцінювання їх успіхів і досягнень. Діти представників різних націй повинні активніше залучатися до таких сучасних програм як навчання та випередження (Advanced Placement), Міжнародний бакалаврат (International Baccalaureate), навчання одночасно на двох спеціальностях (dual enrollment).

Третій напрямок роботи спрямований на подолання проблем, що відносяться до соціального, психологічного та емоційного розвитку лінгвістично обдарованих представників національних меншин. При цьому основне завдання вчителя полягає в тому, щоб забезпечити психологічну та соціокультурну підтримку таких учнів. Часто їх потрібно навчати в малих спеціальних групах.

Четвертий напрямок роботи пов'язаний із тим, щоб забезпечити обдарованих представників різних культур ефективною підтримкою з боку сім'ї, школи та суспільних інституцій, які б працювали в єдності і ефективно долучалися до освіти цієї категорії учнів.

Американська дослідниця К. Харріс (C. Hurris) визначає найважливіші завдання, які виникають у процесі ідентифікації лінгвістично обдарованих дітей іммігрантів різних національностей до навчання за програмами для талановитих і обдарованих дітей. При цьому вона акцентує на важливості врахування таких чинників, що стимулюють або утруднюють процес виявлення лінгвістичної обдарованості, а саме: лінгвістичні чинники, культурні, соціокультурні, економічні, управлінські, міжособистісні або конфлікт поколінь [6]. Без врахування цих чинників неможливо укласти ефективні методики ідентифікації та сформулювати педагогічні умови її проведення.

У своїй дисертації Л. Брідлав (L. Breedlove) розглядає основні завдання ідентифікації категорії учнів, які є обдарованими представниками різних мов і культур, а також наголошує на тому, що саме приналежність до останніх робить позитивний вплив на розвиток їхньої лінгвістичної обдарованості [3]. Дослідниця також пропонує низку рекомендацій, які ефективно впливають на виявлення цієї категорії обдарованих учнів, виходячи із результатів практичного експерименту, проведеного у школах штату Техас впродовж десяти років [7]. В експерименті брали участь учні від першого до п'ятого класу, 19 вчителів із двох сільських районів штату. Переважна більшість із них була білінгвалами. В результаті аналізу різних видів даних Л. Брідлав виявила чотири закономірності, які визначають результативність ідентифікації цієї категорії обдарованих учнів [3, 98]:

- 1) Вчителі впевнені, що обдаровані білінгвальні учні виявляють високі мовні здібності, особливо щодо читання.
- 2) Вчителі будують свої рішення, щодо того, щоб вважати дітей обдарованими і талановитими, виходячи із їхніх навчальних досягнень.
- 3) Вчителі стверджують, що мова є причиною того, що білінгвальні студенти не завжди беруть участь у нових складних програмах для обдарованих у зв'язку з тим, що не завжди вистачає лінгвістичної підготовки, а стандартизовані тести мають досить складний рівень.
- 4) Вчителі вважають, що найкращий спосіб покращити проходження ідентифікації білінгвальних учнів як обдарованих і талановитих – це удосконалення їхньої підготовки до стандартизованого тестування, яке потрібно проводити частіше.

Таким чином, дослідниця робить висновок, що всі вчителі, які працюють з лінгвістично обдарованими представниками різних культур вважають, що мовні здібності є найважливішою складовою їхньої обдарованості. Характерними рисами лінгвістичної обдарованості вони також вважають літературні здібності [3, 116].

Сучасні дослідження процесу виявлення та педагогічного супроводу лінгвістично обдарованих Д. Форда (D. Ford) і Т. Гренсама (T. Grantham) дають змогу вчителям отримати наступні рекомендації для ефективного ідентифікації обдарованих цього типу:

- виконувати загальні рекомендації Національної Асоціації обдарованих дітей, суть яких полягає в критичному переосмисленні підходів до створення спеціальних програм для обдарованих дітей представників різних мов і культур;
- використовувати багатоаспектні критерії діагностики обдарованості таких учнів на основі кількісної і якісної інформації, зібраної від батьків, вчителів, самих учнів-ровесників;
- всі методи ідентифікації (анкетування, опитування, оцінювання) мають бути надійними, щоб не травмувати лінгвістичну і культурну чутливість школярів;
- вчителі мають забезпечити рівні можливості для всіх учнів продемонструвати свою лінгвістичну обдарованість;
- у школах мають бути створені програми підтримки та залучення до їх роботи значної кількості обдарованих учнів-представників різних мов та культур з віддалених пунктів;
- керівництво шкіл повинно забезпечити підтримку батьків, місцевого бізнесу, суспільних організацій та місцевого самоврядування до цього процесу в якості партнерів;
- представники батьківських комітетів повинні допомагати школам у наведенні тісних стосунків із сім'ями обдарованих дітей інших національностей [5, 298-300].

Висновки. Таким чином, розглянувши процеси ідентифікації та педагогічного супроводу обдарованих учнів-представників різних мов і культур можна стверджувати, що ці процеси є вкрай важливими на території всіх штатів США і їх вирішенням займається як Національна Асоціація обдарованих дітей, так і Асоціація обдарованих в різних штатах, а також науковці, педагоги, психологи і вчителі-практики.

На прикладі аналізу процесу виявлення обдарованих учнів-представників різних культур у штаті Техас можна стверджувати, що учні-білінгвали мають бути активно залучені до сучасних програм для обдарованих і талановитих дітей, не дивлячись на їх національні, мовні та культурні особливості, які не можуть бути перешкодою для розвитку їх академічних здібностей, включаючи передусім лінгвістичні

ЛІТЕРАТУРА

1. Ліфференко Д.О. Лінгвістична обдарованість як вид спеціальної обдарованості / Д.О. Ліфференко // Освіта та розвиток особистості. – 2013. – №1. – С. 63-65.
2. Тадеєв П.О. Розвиток теорії і практики навчання обдарованих школярів у США (20-ті роки XX – початок XXI століття): монографія / П.О. Тадеєв. – Рівне: ПП ДМ, 2011. – С. 337-410.
3. Breedlove Lynette. Identifying linguistically diverse students as gifted and talented: A qualitative study of adding a new measure / L. Breedlove. A Dissertation Ph D. Educ. Psychology. Texas A&M University. – 2007. – 138 p.
4. Castellano J.A. Special populations in gifted education: Understanding our most able students from diverse backgrounds / J.A. Castellano, A.D. Frazier // Waco, TX: NAGS. Prufrock Press. – 2010. – P. 62-73.
5. Ford D.Y. Culturally and linguistically diverse students in gifted education: Recruitment and retention issues / D.Y. Ford, T.C. Grantham, G.W. Whiting // Exceptional Children. – 2008. – V. 74. – P. 289-306.
6. Hurris C.R. Identifying and Serving Recent Immigrant Children Who Are Gifted / C.R. Hurris // Gifted Education Digests. – Arlington, V.A. – 1993 – P. 38-44.
7. Texas Education Agency. Texas state plan for the education of gifted / talented students. Austin, TX: Texas education Agency. – 2000. – 112 p.

И.В. ГОЛУБЕВА. ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ СПРОВОЖДЕНИЕ ЛИНГВИСТИЧЕСКИ ОДАРЁННЫХ УЧЕНИКОВ – ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ РАЗНЫХ ЯЗЫКОВ И КУЛЬТУР США

Резюме. В статье рассматривается проблема идентификации и педагогического сопровождения лингвистически одаренных учеников-представителей разных культур США. Автор характеризует основные достижения современных отечественных и американских исследователей относительно затруднений проведения этих процессов. Определяется серия рекомендаций, которым должны следовать американские учителя в процессе идентификации и дальнейшего сопровождения лингвистически одаренных представителей различных национальностей в программах обучения одаренных детей в США.

Ключевые слова: лингвистическая одаренность, идентификация, педагогическое сопровождение, представители разных языков и культур, образование одаренных, трудности идентификации.

I.V. HOLUBYEVA. IDENTIFICATION AND SERVING OF LINGUISTICALLY GIFTED STUDENTS REPRESENTATIVES OF DIFFERENT LANGUAGES AND CULTURES

The summary. The article deals with the problems of identification and serving of linguistically gifted students representatives of different languages and cultures in the USA. The author characterizes the main achievements of modern Ukrainian and American scientists concerning difficulties of these processes promotion. It is determined series of recommendations for American teachers that should be used during the identification and serving linguistically gifted and culturally diverse students in the gifted programmes in the USA.

Key words: linguistic giftedness, identification, serving, linguistically gifted and culturally diverse students, gifted education, difficulties of identification.

Одержано редакцією 18.03.2015 р.

УДК: 378. 147. 016: 811. 111 – 048. 34

С.І. ЛОБАНОВА, В.Б. СТЕРНІЧУК

ОПТИМІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ТЕХНІЧНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИК ПРАВИЛЬНОГО ВИПРАВЛЕННЯ МОВНИХ ПОМИЛОК

Резюме. У роботі проведені дослідження ефективності виправлення помилок викладачами кафедри іноземних мов у мовленні студентів технічних спеціальностей університетів, структуровано типи виправлення помилок, розроблена та реалізована анкета для студентів стосовно ефективності впровадження різних методичних підходів до виправлення та запропоновані рекомендації щодо найбільш оптимальних методик виправлення помилок при вивченні іноземних мов у технічних ВНЗ.

Ключові слова: іноземні мови, анкета, виправлення помилок, оптимізація навчання, ефективність.

Постановка проблеми. При викладанні англійської мови для студентів технічних спеціальностей у Луцькому НТУ викладачі кафедри іноземних мов достатньо уваги і часу приділяють виправленню помилок, їх аналізу, організації додаткових тренувань з метою їх подальшого запобігання. Іноді робота по виправленню лексичних мовних помилок призводить до позитивних результатів. Однак, впроваджені методики виправлення, успішні в одному випадку, не працюють в іншому. Студенти реагують на виправлення помилок викладачем у процесі практичного заняття, але ці виправлення не інтегруються в мовну практику, помилки повторюються і навіть певним чином закріплюються при спілкуванні. Тому для викладачів кафедри є актуальним вивчення